

Den Haag, 12 juni 2015

Hierbij zend ik u de reactie op het verzoek van de Vaste Commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap inzake twee brieven van de beroepsvereniging Levende Talen. De eerste brief betreft het onderzoeksrapport van SLO en Cito «ERK-niveau schrijfvaardigheid Engels, Duits en Frans».¹ De tweede brief betreft het nader onderzoek van Levende Talen naar aanleiding van de Examenmonitor 2014.²

Brief van Levende Talen inzake onderzoeksrapport schrijfvaardigheid

Het onderzoek waarnaar Levende Talen in haar brief van 28 maart verwijst vond in mijn opdracht plaats en is mij dus bekend.³ In dit onderzoek zijn voor het eerst de daadwerkelijke schrijfpredaties van leerlingen bij het schoolexamen in termen van het Europees Referentiekader (ERK) onderzocht.

Levende Talen stelt in haar brief dat de schrijfvaardigheid Engels van Nederlandse leerlingen achterloopt bij die in vergelijkbare landen en regio's zoals Zweden en Vlaanderen.⁴ Dit resultaat dient echter te worden gezien in de context van het totaal aan vaardigheden in vreemde talen. Wanneer wordt gekeken naar dat totaal aan vaardigheden, dan waren de Nederlandse prestaties in vergelijking met andere landen niet alleen behoorlijk goed bij de eerste vreemde taal, maar ook bij de tweede vreemde taal.⁵ Niettemin ben ik met Levende Talen van mening dat de prestaties van de Nederlandse leerlingen bij Engels omhoog kunnen. En daarmee kom ik op de beleidsaanbevelingen van de vereniging.

Levende Talen vindt dat de komende jaren de focus allereerst moet komen te liggen op het verbeteren van het niveau van het Engels, vooral in het vwo. De beroepsvereniging denkt daarbij aan verbetering van alle vaardigheden, niet alleen van de schrijfvaardigheid. Een dergelijke niveauverhoging kan niet alleen binnen de schoolmuren worden bewerkstelligd. Naar het oordeel van de beroepsvereniging is hiervoor een op het Europees Referentiekader gebaseerde doorlopende leerlijn vanaf het basisonderwijs gewenst.

Dat een verbetering van de prestaties bij het Engels gewenst is, onderschrijf ik. En ik ben het eens met Levende Talen dat daarmee moet worden begonnen in het basisonderwijs. Daartoe heb ik al de nodige acties ondernomen. In mijn plan van aanpak voor het Engels in het basisonderwijs heb ik een aantal maatregelen geschetst om in het primair onderwijs meer ruimte voor deze taal te creëren.⁶ Zo ben ik gestart met een pilot voor tweetalig primair onderwijs en wordt door de Eerste Kamer

¹ Brief van Levende Talen aan de Vaste Commissie voor Onderwijs d.d. 28 maart 2015 betreffende het onderzoeksrapport van SLO en Cito «ERK-niveau schrijfvaardigheid Engels, Duits en Frans».

² Brief van Levende Talen aan de Vaste Commissie voor Onderwijs d.d. 30 maart 2015 betreffende nader onderzoek naar aanleiding van de Examenmonitor 2014.

³ SLO (in samenwerking met Cito): ERK-niveau schrijfvaardigheid Engels, Duits en Frans – Onderzoek naar het bereikte niveau aan het eind van havo en vwo. Enschede, augustus 2014.

⁴ J. Kordes & E. Gille: Vaardigheden Engels en Duits van Nederlandse leerlingen in Europees perspectief – Resultaten ESLC 2011. Cito, Arnhem, 2012.

⁵ European Commission: First European Survey on Language Competences – Executive Summary, blz. 10. Brussel, juni 2012.

⁶ Kamerstuk 31 293, nr. 179.

momenteel een wetsvoorstel behandeld dat het mogelijk maakt om tot vijftien procent van de onderwijstijd in het Engels, Duits of Frans les te geven. Ook heb ik ingezet op nascholing en ondersteuning van leraren. Verder herken ik dat de huidige kerndoelen Engels de basisscholen onvoldoende richting en houvast bieden. Dat constateerde ik al in mijn plan van aanpak Engels. Het Platform Onderwijs 2032 is ingesteld om de vraag te beantwoorden of de huidige kerndoelen voldoen aan de eisen die leven en werken in de toekomst van onze leerlingen vragen.⁷ Op basis van het advies van dit Platform wordt besloten óf en hoe nadere uitwerking voor de kerndoelen Engels gewenst is.

In het eerder genoemde plan van aanpak Engels is tevens de aansluiting van het primair onderwijs op het voortgezet onderwijs als knelpunt gesignaleerd. Er ontstaan verschillende uitstroombniveaus op basisscholen en dat heeft gevolgen voor het voortgezet onderwijs. Voor de verbetering van deze aansluiting heb ik SLO gevraagd richtinggevend beschrijvingen te maken van de resultaten die in het primair onderwijs met Engels kunnen worden bereikt. Knelpunten van aansluiting tussen primair en voortgezet onderwijs spelen echter bij meer vakken. Het Platform Onderwijs 2032 heeft daarom onder meer de opdracht gekregen advies uit te brengen over hoe doorlopende leerlijnen, ook ten aanzien van Engels, optimaal kunnen worden geborgd.

Na de kerndoelen in het primair onderwijs vormen de kerndoelen in het voortgezet onderwijs het volgende richtinggevend kader. Daarmee kom ik bij de tweede aanbeveling van Levende Talen, het voorschrijven van een minimum urentabel in de onderbouw voor alle vreemde talen. Hier ben ik geen voorstander van. In het verleden zijn de urentabellen juist afgeschaft om de scholen voor voortgezet onderwijs meer ruimte te geven om hun onderwijs naar eigen inzicht in te richten. Ik zie meer in een goede uitwerking van de kerndoelen voor het voortgezet onderwijs om scholen in de onderbouw van het voortgezet onderwijs meer houvast te geven. Ook hiervoor wacht ik het advies van het eerder genoemde Platform Onderwijs 2032 af.

De derde en laatste aanbeveling van Levende Talen betreft het uitvoeren van strengere richtlijnen voor de productieve vaardigheden, te weten schrijf- en gespreksvaardigheid, in de schoolexamens voor de vreemde talen. Levende Talen vraagt daarbij om zowel een strikter vastleggen van de na te streven ERK-niveaus als om richtlijnen voor de beoordeling van de eindtoetsen voor die vaardigheden.

In de huidige context ben ik hier geen voorstander van. Dit zou een breuk betekenen met het lopende beleid. Vanaf 2007 zijn de exameneisen globaler beschreven. Ze geven een richting aan, maar bieden ook meer ruimte. Daardoor kunnen scholen bij het schoolexamen meer eigen keuzes maken, speciaal waar het gaat om de manier van toetsen. De handreikingen voor het schoolexamen zijn suggesties, scholen zijn er niet aan gebonden.⁸ Zou ik alleen voor de moderne vreemde talen overgaan tot veel striktere richtlijnen voor de beoordeling, dan zou ik de verschillende vakken ongelijk gaan behandelen. Dat lijkt mij ten principale niet de bedoeling, nog afgezien van mogelijk hierdoor veroorzaakte verstoringen in het evenwicht tussen de verschillende vakken.

⁷ Kamerstuk 31 293, nr. 226 en nr. 232.

⁸ Zie hiervoor het voorwoord van de toenmalige Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Marja van Bijsterveldt-Vliegthart, bij de sinds 2007 geldende examenprogramma's voor havo en vwo.

Bovenstaande betekent niet dat ik een zorgvuldiger ijking van de examens moderne vreemde talen aan het ERK niet wenselijk acht. Maar dan denk ik in de eerste plaats aan de centrale examens. Het College voor Toetsen en Examens (CvTE) dient nu al een specificatie in ERK-termen te geven van de examenstof voor havo en vwo. Naar de koppeling van de centrale examens aan het ERK heeft Cito de afgelopen jaren opnieuw onderzoek uitgevoerd. Dit keer waren er ook internationale experts bij betrokken.⁹ Bij eerder uitgevoerd koppelingsonderzoek oordeelde Nederland namelijk strenger dan andere Europese landen. Het CvTE doet op basis van het genoemde onderzoeksrapport van Cito uit 2014 in de syllabi voor 2016 al voor de meeste moderne vreemde talen uitspraken over de prestaties van leerlingen bij de centrale examens in termen van het ERK.

Tot slot geeft Levende Talen nog enkele adviezen. Voor het merendeel ben ik daarop hiervoor al ingegaan. Een van de andere adviezen betreft het principe dat de doeltaal in de klas zoveel mogelijk de voertaal moet zijn. Daar sta ik helemaal achter en dat bevorder ik al op verschillende manieren:

- in het primair onderwijs met de pilot tweetalig onderwijs en het wetsvoorstel om tot 15 procent van de onderwijstijd les te mogen geven in het Engels, Duits of Frans;
- in het voortgezet onderwijs met de blijvende ondersteuning van het tweetalig onderwijs in voornamelijk het Engels, en daarnaast met het project LinQ ter stimulering van in de eerste plaats het doeltaalgebruik in de talen Duits en Frans.

Brief van Levende Talen naar aanleiding van de Examenmonitor 2014

In deze brief verwijst Levende Talen naar haar onderzoeksrapport uit 2013 over de effecten van sturing door schoolleiders op het schoolexamen in de talen.¹⁰ Levende Talen betwist een uitspraak hierover in mijn brief aan uw Kamer van 25 november 2014 betreffende Examens in het voortgezet onderwijs 2014.¹¹ Ook aanvullend onderzoek van de beroepsvereniging wijst opnieuw op sturing door de schoolleiders.

Het signaal dat Levende Talen met deze brief geeft, heeft het ministerie ook uit andere hoek ontvangen. Het maakt deel uit van een bredere discussie over het sturen op cijfers en rendementen en de ongewenste effecten daarvan. Er zijn bijvoorbeeld signalen dat scholen leerlingen minder kansen bieden of in hun onderwijs te eenzijdig aandacht besteden aan onderdelen die centraal worden getoetst. Zoals ik in mijn brief van 1 juli 2014 aan uw Kamer heb aangekondigd, laat ik onderzoek doen naar de aard en omvang van deze ongewenste effecten. Op dit moment voert ResearchNed dit onderzoek uit. Het onderzoek heeft wat meer tijd nodig dan vooraf ingeschat. In plaats van voor het zomerreces zal ik het onderzoek en de beleidsreactie kort na het zomerreces aan uw Kamer sturen.

De Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap,
S. Dekker

⁹ R. Feskens, J. Keuning, A. van Til & R. Verheyen: Prestatiestandaarden voor het ERK in het eindexamenjaar – Een internationaal ijkingsonderzoek. Cito, Arnhem, 2014.

¹⁰ K.J. Schut & M.E. Lamé: Effecten van sturing op de discrepantie tussen de cijfers van het centraal examen en het schoolexamen bij de talen – Onderzoek naar de sturing door schoolleiders en de effecten daarvan op het taalonderwijs op havo en vwo. Onderzoek in opdracht van Levende Talen door de Onderwijs Innovatiegroep, Utrecht, 2013.

¹¹ Kamerstuk 31 289, nr. 203.